

О. П. Небісь, аспірант,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ГЕНЕЗИС ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КАТЕГОРІЙ: «ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ», «ОБОРОТНІ АКТИВИ» ТА «ОБОРОТНІ КОШТИ»

Розглянуто суть та виокремлено основні взаємозв'язки категорій: «оборотний капітал», «оборотні активи» та «оборотні кошти»

The essence was considered and the basic interrelations of categories «turnaround capital», «turnaround assets» and «turnaround means» were allocated.

Перехід України до інноваційної моделі побудови економіки, яка передбачає реформування відносин власності та системи управління господарським механізмом, зумовлює необхідність нового підходу до поглибленого дослідження суті та взаємозв'язку понять «оборотного капіталу», «оборотних активів» та «оборотних коштів» і визначення їх ролі у ринковому механізмі.

Широке використання категорій «оборотний капітал», «оборотні активи» та «оборотні кошти» породило ряд протирічних визначень, нових залежностей, різноманітних моделей управління.

У працях багатьох вчених ці поняття наділені різним змістом. Проведені дослідження трактувань, які запропоновані вітчизняними та іноземними економістами, дозволили виявити деяку їх однорідність, що є позитивним аспектом.

Однак, з іншого боку, визначення цих авторів в достатній мірі не розкривають всі аспекти даних дефеніцій.

Так, наприклад, Мазаракі А. А., Ліготенко Л. О., Ушакова Н. М. дають визначення оборотних активів, як сукупність матеріальних і грошових цінностей (економічних ресурсів) підприємства, що знаходяться у постійному кругообігу, змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу та в повному обсязі переносять свою вартість на товари, що реалізує підприємство [4, с. 524]. Вчені ототожнюють це поняття з оборотними коштами, але не виділяють окремо категорії «оборотний капітал».

У праці Стоянової Є. С., Бикової Є. В., Бланка І. А., використовується поняття «чистий оборотний капітал» (як синоніми йому вживають: працюючий, робочий капітал чи власні оборотні засоби), яке трактують як різницю між поточними активами та поточними пасивами. Нікбахт Е., Гроппеллі А. під цим визначенням розуміють саме робочий капітал [5, с. 259]. Оборотні активи вони визначають по змісту статей другого розділу активу балансу [6, с. 6]. Цю думку також розвинув Ковальов В. В., який вважає, що «термін «оборотний капітал» (його синонім у вітчизняному обліку «оборотні засоби») відноситься до мобільних активів підприємства, які є грошовими коштами чи можуть бути перетворені в них протягом року чи одного виробничого циклу» [2, с. 330]. Подібне тракту-

вання дають і Крутік А. Б., Хайкін М. М., за думкою яких різниця між поточними активами та короткостроковими зобов'язаннями називається оборотним капіталом [3, с. 95]. Тобто, ці вчені, визначають дані поняття з точки зору бухгалтерського обліку, без урахування економічної суті.

І. Бланк у своїй праці «Управління використанням капіталу» писав, що «в сумарному вираженні об'єм оборотного капіталу і оборотних активів підприємства співпадають (не залежно від структури фінансових джерел їх формування)» [1, с. 250]. Таке визначення, на нашу думку, не може слугувати аксіомою, оскільки капітал є більш широке поняттям, яке включає в себе оборотні активи.

Отже, можна зробити висновок, що, у переважній більшості робіт, вчені виділяють категорію «оборотний капітал», але за різними визначеннями. Оборотний капітал розглядається або як виключно економічна категорія, і тоді на перший план виступають матеріально-речовинна сторона оборотного капіталу, або як суто фінансова категорія, і тоді переважна увага приділяється джерелам формування оборотного капіталу.

Між тим, двоїстість природи капіталу полягає у його як матеріально-речовинній, так і у вартісній (грошовій) характеристиках, у тому, що капітал є і джерелом, і результатом діяльності підприємства незалежно від специфіки виробничої діяльності, тобто у тому, що оборотні активи завжди відображають характер розміщення інвестованого у процес господарської діяльності капіталу.

Правильне розуміння економічної суті оборотного капіталу потребує насамперед усвідомлення його фінансово-грошової природи.

Ми вважаємо, що оборотний капітал є комплексним поняттям, що характеризує процес обороту на підприємстві. Це широке поняття, яке ми трактуємо як кошти, вкладені в активи (обсяг яких повинен забезпечувати позитивну тенденцію всіх показників фінансового стану підприємства та безперервність його функціонування), а також — майнові цінності, що обслуговують поточну виробничо-господарську діяльність (їх кількість та структура визначається внутрішніми та зовнішніми факторами підприємства), які здійснюють повний оборот за один виробничий цикл і свою вартість повністю переносять на вартість створюваного продукту. Під внутрішніми факторами варто розуміти: тривалість і специфіку виробничого циклу, стан основних фондів підприємства, його відносини з контрагентами та ін.

Оборотні активи — це економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, що мають вартість і здатність створювати дохід у процесі свого функціонування, ефективність яких визначається фактором часу, ризику і ліквідності.

Таким чином всі елементи, які формують безперервний оборот на підприємстві, повинні бути раціонально сформованими та ефективно використовуватися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И. А. Управление использованием капитала. — К.: «Ника-Центр», 2000. — С. 250.
2. Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 2000. — С. 330.

3. Крутик А. Б., Хайкин М. М. Основы финансовой деятельности предприятия: Учеб. пособие. — 2-е изд., перераб. и доп. — СПб.: Бизнес-пресса, 1999. — С. 95.
4. Мазаракі А. А. та ін. Економіка торговельного підприємства. Підручник для вузів / Під. ред. проф. Н. М. Ушакової. — К.: Хрещатик, 1999. — С. 524.
5. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси / Пер. з англ. В. Овсієнка та В. Мусієнка. — К.: Вік, Глобус, 1992. — С. 259.
6. Стоянова Е. С., Быкова Е. В., Бланк И. А. Управление оборотным капиталом / Под. ред. Е. С. Стояновой. — (Серия «Финансовый менеджмент для практиков») — М.: Перспектива, 1998. — С. 6.

Н. Й. Нікіфорова, канд. екон. наук, доцент,
Харківський інститут бізнесу та менеджменту

РОЗВИТОК СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА: АНТРОПОСОФСЬКИЙ ПІДХІД

Дослідження існуючих концепцій розвитку підприємств. Розробка підходів щодо можливих напрямків розвитку вітчизняних підприємств, розкриття їх потенційних можливостей у сучасних умовах.

Research of the existing concepts of firms development. Mining of the approaches concerning possible development trends of domestic firms, deployment of their potentials in modern conditions.

Зміни у світі, пов'язані з глобалізацією, посилення соціальної відповідальності суспільства за збереження існуючого енерго-інформаційного обміну в біосфері та процеси ринкової трансформації економіки, що відбуваються в Україні, обумовлюють необхідність переосмислення форм і методів ведення господарства, місця та ролі підприємства, а також сутнісних характеристик і значення розвитку підприємства в сучасних умовах.

Метою цієї роботи є дослідження існуючих у світовій науці та практиці концепцій розвитку підприємств та розробка підходів щодо можливих напрямків розвитку вітчизняних підприємств, розкриття їх потенційних можливостей у сучасних умовах.

Формування сучасної концепції розвитку підприємства нерозривно пов'язано зі становленням учення про управління й організацію: від школи наукового менеджменту (Ф. Тейлор), до класичної школи (А. Файоль, Л. Урвік і ін.), механістичної моделі організації (М. Вебер), школи людських відносин (М. П. Фоллет і Э. Мейо) і поведінкових наук (Д. Мак Грегор, Р. Лайкерт і ін.), концепції «неформальної організації» (Ч. Барнард, Х. Саймон, А. К. Гастев і ін.), моделі організації у вигляді складної ієрархічної й відкритої систем (А. Чандлер, П. Г. Бернстр і ін.), теорії непередбачених обставин (Ф. Сельзник), системно-еволюційної теорії (К. Пумпін, Д. Пранге).

Сучасні економічні та соціальні проблеми нашого суспільства потребують оновленого погляду на власний і світовий досвід функціонування та